

رفاه مردم کاهش یافته است بدون همگرایی قوا، اصلاح سیاست‌ها ممکن نیست

مهمترین چالش‌های اقتصادی ایران در سالهای اخیر که مانع از سرعت گرفتن مسیر توسعه شده است، مورد بررسی قرار گرفت.

مهمترین چالش‌های اقتصادی ایران در سالهای اخیر که مانع از سرعت گرفتن مسیر توسعه شده است، مورد بررسی قرار گرفت.

به گزارش خبرنگار ما، دومین کنفرانس اقتصاد ایران دیروز با هدف بررسی این چالش‌های بزرگ با حضور جمع زیادی از مسئولان و کارشناسان تراز اول اقتصادی در تهران برگزار شد.

دکتر اسحاق جهانگیری معاون اول رئیس جمهوری در این همایش با تأکید بر اینکه نیازمند تدابیر جامعی هستیم که برای همه مسائل دید کلان نگر داشته باشد، گفت: این تدابیر نه تنها باید هماهنگی اقتصادی میان دستگاه‌ها به وجود آورد بلکه باید هماهنگی سیاسی هم ایجاد کند چرا که بدون همگرایی سیاسی و اقتصادی و توافق بر سر اولویت‌ها، اصلاح سیاست‌ها امکان‌پذیر نیست.

وی گفت: امروز مساله اصلی کشور مساله اقتصاد است و این موضوع از حالت شعار خارج شده و مقام معظم رهبری هم تأکید داشته‌اند که مسائل اقتصادی در اولویت امور قرار دارند و سایر مسائل از مسائل اقتصادی تأثیر می‌پذیرند.

معاون اول رئیس جمهوری افزود: دشمنان ملت ایران هرگاه که می‌خواهند ایران را تهدید کنند، موضوع تحریم اقتصادی را به پیش می‌کشند و اینکه همواره اقتصاد ایران را نشانه می‌روند گویای این واقعیت است که فشار بر اقتصاد ایران یک مساله جدی است.

وی با اشاره به اینکه ایران از دهه 1340 برنامه‌های توسعه را در پیش گرفت، خاطر نشان کرد: ایران همزمان با برخی کشورهای آسیای شرقی و آمریکای لاتین مسیر توسعه را آغاز کرد اما علی‌رغم آنکه امکانات و منابع ایران از برخی از این کشورها بیشتر و مناسب‌تر بود، امروز در مقایسه می‌بینیم که از نظر پیشرفت و توسعه عقب‌تر هستیم.

جهانگیری ادامه داد: در برنامه‌های توسعه چه برنامه‌های پیش از انقلاب اسلامی و چه برنامه‌های پس از انقلاب، اهدافی نظیر کاهش تورم، کاهش نرخ بیکاری، افزایش رفاه مردم و رشد اقتصادی همواره تکرار شده و به خصوص در شش برنامه توسعه پس از انقلاب، همواره مهمترین دغدغه مردم کشور مسائل اقتصادی بوده است.

وی دلیل ناکامی و عدم موفقیت در دستیابی به اهداف برنامه‌های توسعه را سیاست‌گذاری‌های ضعیف دانست و اظهار داشت: متأسفانه اگر هم سیاست‌گذاری علمی و دقیقی در کشور وجود داشته، نه تنها با تغییر دولت‌ها این سیاست‌ها عوض شده‌اند

بلکه این سیاست‌ها بعضاً در یک دوره ریاست جمهوری با تغییر مدیران هم دستخوش تغییراتی بوده‌اند.

معاون اول رئیس جمهوری با اشاره به تدوین طرح جامع مطالعات اقتصاد ایران، مطالعه انجام شده را کاری پژوهشی و مفید ارزیابی کرد و گفت: لازم است که این پژوهش انتشار عمومی پیدا کند تا همگان بتوانند آن را مورد نقد و بررسی قرار دهند تا پس از آن بتواند وارد بدنه اجرایی و تصمیم‌گیری کشور شود.

وی در ادامه سخنان خود با بیان اینکه چالش‌هایی که امروز پیش روی اقتصاد کشور است چه در اندازه ملی و چه در اندازه جهانی، ابعاد وسیعی به خود گرفته و در هم تنیده شده است، افزود: با چنین چالش‌هایی نمی‌توان به صورت یک‌بعدی مقابله کرد و اینگونه نیست که بتوانیم با مسائل اقتصادی از طریق تدابیر صرفاً اقتصادی این مسائل را حل و فصل کنیم.

دکتر جهانگیری ادامه داد: مثلاً یکی از چالش‌های پیش روی کشور مساله کمبود منابع آب است که این موضوع تنها در حوزه وزارتخانه‌های نیرو و جهاد کشاورزی قابل حل نیست بلکه موضوع کمبود آب به یکی از اولویت‌های نهادهای امنیتی کشور تبدیل شده است.

وی همچنین با تأکید بر پیچیدگی مسائل زیست‌محیطی کشور تصریح کرد: امروز دیگر مسائل زیست‌محیطی موضوعی فانتزی نیستند. تالاب‌های کشور در حال خشک شدن هستند و می‌توانند به کانون تولید ریزگردها تبدیل شوند و حیات را مورد تهدید قرار دهند.

معاون اول رئیس جمهوری همچنین با اشاره به محدودیت‌های نظام تأمین مالی و مشکلات نظام بانکی کشور که مسائلی پیچیده و در هم تنیده شده‌اند، خاطرنشان کرد: صندوق‌های بازنشستگی کشور هم با مشکلات جدی روبرو هستند و حدود پنجاه-شصت هزار میلیارد تومان در بودجه سال 97 کل کشور برای کمک به این صندوق‌ها در نظر گرفته شده که متأسفانه پس از بازنشستگی افراد، تأمین هزینه پرداخت حقوق آنها همچنان بر دوش دولت است و فقط از یک ردیف بودجه به ردیف بودجه دیگری منتقل می‌شود. ضمن آنکه باید به هر فرد بازنشسته منابعی به عنوان پاداش آخر خدمت هم پرداخت شود.

وی با یادآوری اینکه وضع رفاه مردم، فقر، قدرت خرید و درآمد آحاد جامعه کاهش پیدا کرده است، گفت: رشد اقتصادی،

بودجه دولت و بهره وری هم وضعیت مناسبی ندارد و با وجود آنکه از چند برنامه قبلی توسعه هدف گذاری شده بود که 30 درصد رشد اقتصادی از محل بهره وری تأمین شود، اما امروز پس از سپری شدن چند برنامه میزان بهره وری هنوز پایین است و تغییر چندانی نداشته است.

دکتر جهانگیری با تأکید بر اینکه متأسفانه سیاستگذاری در ایران با چالش های جدی روبرو است، افزود: مهمترین چالش ما این است که چگونه هماهنگی میان همه ارکان نظام به وجود آوریم تا بتوانیم در برابر چالش های مختلف راهکارهای مناسب پیدا کنیم.

وی با اشاره به سیاست های کلی اقتصاد مقاومتی گفت: این سیاست ها به دلیل آنکه از سوی رهبر معظم انقلاب ابلاغ شده است و سیاست هایی دقیق و علمی است، قوای سه گانه، اقتصاددانان و همه مردم کشور بر اجرای این سیاست ها اصرار دارند و همه حول آن جمع شده اند؛ از این رو این سیاست ها قادر هستند که همگرایی ایجاد کرده تا بتوانیم سایر سیاست ها و برنامه ها را ذیل آن تعریف کنیم تا مورد حمایت همگان قرار گیرد.

معاون اول رئیس جمهوری گفت: چالش دیگری که در سیاستگذاری ایران وجود دارد این است که برنامه جامعی برای تعیین اهداف کمی مشخص و قابل اندازه گیری وجود ندارد و با وجود آنکه برنامه های 5 ساله باید از این ویژگی برخوردار باشند، متأسفانه در نحوه نگارش و تدوین آنها خلاهایی وجود دارد که نتوانسته اهداف مورد نظر را تأمین کند.

وی افزود: به خصوص در برنامه ششم توسعه این موضوع وضعیت خاصی پیدا کرد. در برنامه های گذشته که دولت پیشنهاد می داد و مجلس تصویب می کرد و بین دولت و مجلس هماهنگی وجود داشت، دستاوردهای چندانی را شاهد نبودیم و حالا که در برنامه ششم توسعه دولت از ابتدا اشکالاتی بر آن داشت و برخی در مجلس هم می گویند که ما این برنامه را نوشتیم و مشخص نیست که علم و تجربه برنامه نویسی داشته اند یا نه، باید دید وضعیت چگونه است.

دکتر جهانگیری فقدان مطالعات علمی را از دیگر چالش های سیاستگذاری در کشور برشمرد و افزود: متأسفانه تا راجع به سیاست های اصلی کشور که سرنوشت و آینده ایران را تعیین می کند، نقدهای صورت می گیرد، برخی می گویند که موضوع سیاسی شده و هدف زیرسوال بردن دولت قبل است، اما باید بتوانیم خارج از جنبه های سیاسی، سیاست ها را نقد کنیم و تحلیل ها به دور از حب و بغض های سیاسی باشد.

وی از نهادهای علمی و پژوهشی خواست برای مسائلی که نقش مهم و سرنوشت ساز در کشور دارند، مطالعات دقیق انجام دهند و گفت: یکی از مهمترین رسالت های نهادهای پژوهشی این است که اشتراک نظر و درک مشترک از شرایط موجود اقتصاد کشور ارائه دهند که اگر این اتفاق بیفتد و همگرایی ایجاد شود می توان به حل چالش های پیش رو کشور امیدوار بود.

معاون اول رئیس جمهوری همچنین بر ضرورت استفاده از تجربیات و دستاوردهای جهانی برای عبور از مشکلات تأکید کرد و گفت: دنیا دستاوردهای زیادی در این زمینه داشته البته مقصود فقط کشورهای صنعتی نیستند، بلکه کشورهای در حال توسعه هم تجربیات و دستاوردهای خوبی دارند که می توانیم برای عبور از چالش ها از آنها استفاده کنیم.

وی تصریح کرد: مطالعات انجام شده باید به پایگاه داده ها تبدیل شود به گونه ای که در دسترس عموم باشد تا بتوانیم آن را مورد بررسی قرار دهیم که آیا مطالعات بعدی تکمیل کننده این مطالعات هستند یا مطالب قبلی را تکرار کرده اند.

دکتر مسعود نیلی مشاور اقتصادی رئیس جمهوری و رئیس موسسه آموزش و پژوهش مدیریت و برنامه ریزی هم در این همایش تأکید کرد: برای عملکرد بلندمدت رشد اقتصادی باید همه مسئولان به این نکات توجه کنند که تورم بالا، نرخ بیکاری ۱۲ درصدی، رشد اقتصادی سرانه 3/8 درصدی و ضریب جینی تا ۴۲ درصدی داریم که متوسط عملکرد اقتصاد ایران را نشان می دهد.

وی تصریح کرد: 9 عامل زیرساخت و زحمت های رشد را در برمی گیرد که شامل حکمرانی توانمند، محیط باثبات اقتصادی، تعامل پایدار و متوازن، تأمین مالی پایدار، تجهیز و تخصیص سرمایه انسانی و به کارگیری دانش، نظام موثر مقابل با فقر، محیط زیست متوازن، بخش خصوصی توانمند و در نهایت نحوه تجهیز زیرساخت ها با درآمدهای نفتی است.

نیلی گفت: عملکرد بلندمدت اقتصاد ایران نشانگر آن است که به رغم اینکه تمایل سیاسی برای رشد وجود داشته، هیچ یک از این نه ویژگی در اقتصاد ایران به صورت بلندمدت وجود نداشته است. برآیند عملکرد ما در سال های اخیر رشد اقتصادی 2/5 تا 3 درصدی را نشان می دهد که اگر متناسب با آن عملکرد بلندمدت حرکت کنیم، مشکلاتی را هم خواهیم داشت.

وی افزود: سوال این است که اگر این مشکلات را به عنوان ابرچالش ها تکرار کنیم، راه حلی وجود دارد که این مسائل را حل کرد، باید پاسخ داد که راه حل وجود دارد و البته شرط و شروطی دارد که باید به آن پایبند باشیم.

نامبرده با بیان اینکه اگر ابرچالش های کشور به نحو درستی حل نشوند، وارد سایر حوزه ها می شود و این مشکلات دوچندان می شود، گفت: تمایل به خرج کردن زیاد در اقتصاد، محور وفاق همه گروه های سیاسی است و این درحالی است که درآمدهای نفتی و مالیاتی باعث می شود که این اشتها بیشتر شود و در این صورت، به تعهدات بلندمدت دولت اضافه می شود و اگر یک تعهد اجتماعی هم پذیرفته شود و کارمند بیشتری جذب کند، خود را تا ده سال متعهد می کند. به علاوه این امر منجر به

افزایش جزئی از پایه پولی می‌ZWNJ؛شود، این در حالی است که قیمت نفت با نوسانات مواجه است و وقتی که قیمت کاهش می‌ZWNJ؛یابد، کسری بودجه بیشتر و بدهی دولت به بانک مرکزی یا بدهی بانک ZWNJ؛ها به بانک مرکزی هم رشد می‌ZWNJ؛کند و در نتیجه برآیند آنها تورم را خواهد بود.

وی تصریح کرد: ایران به عنوان دارنده مزن ZWNJ؛ترین تورم دنیا به ثبت رسیده است؛ بنابراین باید به این امر توجه کنیم. کمتر پیش آمده که قیمت نفت در دامنه میانگین خود قرار گرفته باشد و معمولاً در دو طیف کم و زیاد قرار می‌ZWNJ؛گیرد و این امر تورم مزن 20 درصد را برای اقتصاد ایران رقم می‌ZWNJ؛زند. دولت وقتی نگاه می‌ZWNJ؛کند که با خرج کردن بیشتر، خدمات بیشتری ارائه می‌ZWNJ؛دهد، چالش تورم را هم پیش ZWNJ؛روی خود می‌ZWNJ؛بیند؛ به این معنا که نرخ ارز، قیمت انرژی و سایر موارد، باید متناسب با تورم بیشتر شود، در این مرحله دولت با سوال مردم در زمینه بالا بودن تورم برخورد خواهد کرد، بنابراین دولت ZWNJ؛ها با افزایش قیمت ZWNJ؛ها هم مبارزه می‌ZWNJ؛کنند و به کنترل قیمت دامن می‌ZWNJ؛زنند و به جای اینکه افزایش قیمت با منشا تورم را مورد توجه قرار دهند، افزایش قیمت با منشا بنگاه را مورد توجه قرار می‌ZWNJ؛دهند.

مشاور اقتصادی رئیس جمهوری با بیان اینکه هر چه کالایی مهم ZWNJ؛تر باشد، شدت مداخله دولت در بنگاه اقتصادی هم بیشتر می‌ZWNJ؛شود اضافه کرد: طبیعی است که بنگاه اقتصادی که هزینه آن متناسب با تورم افزایش می‌ZWNJ؛یابد ولی قیمت محصولش با تورم کنترل می‌ZWNJ؛شود، در معرض چالش قرار می‌ZWNJ؛گیرد و زیان ZWNJ؛ده می‌ZWNJ؛شود. پس اینجا دولت یارانه ZWNJ؛هایی از جمله یارانه انرژی را به بنگاه می‌ZWNJ؛دهد و عواقب دیگری را در اقتصاد ایجاد می‌ZWNJ؛کند. در این مرحله دولت وارد فاز تأمین مالی می‌ZWNJ؛شود، در حالی که این امر فشار را بر بانک ZWNJ؛ها برای ارائه وام ارزان بیشتر می‌ZWNJ؛کند؛ ضمن اینکه نرخ ارز از تورم جدا می‌ZWNJ؛شود، بنابراین همیشه نظام چند نرخ ارز را حاکم می‌ZWNJ؛کنیم؛ چرا که دولت بر روی نرخ ارز پایین تمرکز کرده و این امر رانت ZWNJ؛جویی و افزایش واردات را رقم می‌ZWNJ؛زند.

وی همچنین پایین نگه داشتن نرخ ارز با هدف تأمین مواد اولیه را خوب دانست و تصریح کرد: دولت از نظر رقابت پذیر نبودن محصول تولیدی با نمونه خارجی تعرفه ZWNJ؛ها را بالا می‌ZWNJ؛برد که نتیجه آن قاچاق است و این امر تولید متکی به حمایت را رقم می‌ZWNJ؛زند. در زمینه بازار کار هم سیاست دستمزد و مزایای بازنشستگی از این موضوع جدا می‌ZWNJ؛شود؛ پس تولید با یک فعالیت با انگیزه سودآوری نیست، بلکه همه بنگاه ZWNJ؛ها به جای اینکه با فناوری سر و کار داشته باشند، پشت در اتاق مسئولان برای گرفتن امتیازات معطل می‌ZWNJ؛مانند و بنابراین بنیان رشد در اقتصاد که همان بنگاه ZWNJ؛های اقتصادی هستند، ضعیف می‌ZWNJ؛شوند و در نتیجه این عوامل، ابرچالش ZWNJ؛ها را به وجود می‌ZWNJ؛آورند.

نیلی گفت: صندوق بازنشستگی، نظام بانکی، قیمت ZWNJ؛گذاری و در نهایت بودجه ابرچالش ZWNJ؛های اقتصاد ایران هستند که برآیند آن، رشد اقتصادی پایین و ابرچالش بیکاری است که اقتصاد ایران را درگیر خود می‌ZWNJ؛کند. دکتر محسن نجفی خواه حقوقدان و پژوهشگر اقتصادی هم در این همایش گفت: با وجود تورم قانونگذاری در بسیاری حوزه های اقتصادی، با خلاء قانونگذاری روبرو هستیم.

وی افزود: نگاه به مکاتب مختلف اقتصادی، به نظام حقوق کارآمد و سایر مشخصه های نظام حقوقی کارآمد در مسیر رشد و توسعه اقتصادی یکسان نبوده است و انتخاب هر یک از این رویکردها می تواند انتظار ما را از کارکرد اصلی قانون مشخص کند.

نجفی خواه افزود: یکی از مشکلات حقوقی در مسیر رشد اقتصادی ایران، این است که در برخی حوزه ها نظیر تأمین اجتماعی قوانین متنوعی وضع شده که اکنون این قوانین خود به عاملی برای بروز اشکالات در صندوق های بازنشستگی تبدیل شده است. وی قابل فهم بودن نظام حقوقی و ثبات قوانین را در رشد اقتصادی بسیار اثرگذار دانست و افزود: امروز در شاخص های کمی و کیفی قانونگذاری و ارزیابی آثار قانونگذاری بر اقتصاد با چالش جدی مواجه ایم. مشکل دیگر این است که قوانین موجود هم به درستی اجرا نمی شود یا اینکه هیچگاه این بررسی انجام نمی شود که وضع این قانون چه اثری بر حوزه های اقتصادی و اجتماعی دارد.

نامبرده دسترسی نداشتن مردم به همه قوانین و مقررات را مشکل دیگر در عرصه اقتصاد و قانونگذاری دانست و گفت: هنوز بسیاری از قوانین و مقررات محرمانه تلقی می شوند.

وی با تأکید بر اینکه در قانون باید هزینه بالای قانونگذاری هم مورد توجه قانونگذار باشد، گفت: تنها بند حقوقی که به این مساله توجه کرده، اصل 75 قانون اساسی است که مجلس را ملزم می کند که در تصویب قوانین، سبب تحمیل بار مالی ناشی از اجرای قانون بر دولت نشوند.

دکتر سید حمید پورمحمدی معاون امور اقتصادی سازمان برنامه و بودجه هم در این همایش گفت: ۷۱ هزار پروژه نیمه تمام داریم که از این میزان ۱۴ هزار مورد آن در قالب کتابی به مجلس تقدیم شده است.

وی گفت: از این میزان 14 هزار پروژه قابلیت واگذاری و جلب مشارکت خصوصی را داشته و تاکنون 14 هزار طرح در قالب کتابی به مجلس تقدیم شده و در سایت سازمان برنامه و بودجه هم منتشر شده است.

معاون امور اقتصادی سازمان برنامه و بودجه با اشاره به اینکه هر نوع قیمت ZWNJ؛گذاری برای کالا در پروژه ممنوع است و از شمول قیمت ZWNJ؛گذاری خارج شده است، گفت: باید از دیگر شیوه ZWNJ؛ها مانند تأمین مالی خارجی و بخش

خصوصی استفاده کرد، همچنین برای دستگاه‌ها مشوق پیش‌zwnj&بینی شده تا بتوانند منابع حاصله از صرفه zwnj&جویی خود را صرف طرح‌zwnj&های عمرانی کنند.

وی یادآور شد: منابع محدود دولت می‌تواند با اتکا به روش PPP نقش حداکثری پیدا کند و پیش‌zwnj&بینی می‌zwnj&کنیم منابع عمرانی براساس این مدل تا 125 هزار میلیارد تومان افزایش یابد، همچنین برای طرح‌zwnj&های عمرانی موضوع واگذاری، مشارکت، بهره‌zwnj&برداری، ساخت و سایر موارد پیش‌zwnj&بینی شده است.

همچنین دکتر علیرضا صالح قائم‌zwnj&مقام صندوق توسعه ملی در این همایش مدل جدیدی از درآمدهای نفتی برای دولت پیشنهاد داد و گفت: پیشنهاد دادیم روی نوسانات قیمت نفت تا 10 درصد آن را صندوق پوشش دهد یا فراتر از آن را حساب ذخیره ارزی تامین کند.

وی گفت: دو حوزه ثبات‌zwnj&ساز درآمدهای نفتی وجود دارد. از برنامه سوم حساب ذخیره ارزی به وجود آمد که نقش ایفا کرد و می‌zwnj&توان عملکرد آن را نسبت به برنامه چهارم مقایسه کرد.

وی افزود: از سال 71 تا 84 معادل 34 میلیارد دلار در حساب ذخیره ارزی وجود داشت که 50 درصد آن به بخش خصوصی و 50 درصد نقش باثبات‌zwnj&سازی بودجه‌zwnj&ای را داشت. همچنین 3/7 میلیارد دلار تسهیلات به بخش خصوصی داده شد. 17 میلیارد دلار تکالیف بودجه بود، 2 میلیارد تسهیلات ارزی دولت بود و 9&4/ zwnj& 19 میلیارد دلار آن را هم دولت استفاده کرد و 13/5 میلیارد هم بخش خصوصی بهره‌zwnj&مند شد.

قائم‌zwnj&مقام صندوق توسعه ملی ادامه داد: در ادامه سال‌zwnj&های 84 تا 89 بالغ بر 120 میلیارد دلار به حساب ذخیره ارزی واریز شد. 9/5 میلیارد از قبل بود که در مجموع با سود آنها 150 میلیارد دلار وجود داشت که 120 میلیارد دلار آن تکالیف بودجه مصرف شد، 12 میلیارد صرف نیاز ارزی دولت شد و 13/5 میلیارد دلار هم تسهیلات بخش خصوصی بود. مانده حساب ذخیره ارزی 26 میلیون دلار بود که 13 تا آن به صندوق توسعه ملی منتقل شد.

وی تصریح کرد: هر تعریفی می‌zwnj&کنیم پایبندی به قانون مهمتر از ارقام است. در حال حاضر هم ماده 16 اساسنامه صندوق توسعه ملی و ماده 17 احکام دائمی بودجه نقش ثبات‌zwnj&سازی را ایفا می‌zwnj&کند.

صالح افزود: پیشنهاد دادیم روی نوسانات قیمت نفت تا 10 درصد آن را صندوق پوشش دهد یا فراتر از آن را حساب ذخیره ارزی تامین کند. یعنی قیمت اگر کاهش یافت تا 10 درصد از سهم صندوق کاهش یابد اگر افزایش یافت به سهم صندوق واریز شود و مازاد 10 درصد را روی حساب ذخیره ارزی می‌zwnj&گذاریم. وی تاکید کرد: ممکن است سال اول حساب ذخیره ارزی پولی نداشته باشد. از صندوق توسعه به حساب ذخیره وام بدهیم و پس از آن با افزایش درآمدها بازگردد. این حداقل تغییر در قانون است که می‌zwnj&توان داشت.